

MISJON OG REVOLUSJON

av

JAN-MARTIN BERENTSEN

Ordet «revolusjon» ble i min skoletid brukt i tre sammenhenger: Den franske revolusjon og den russiske revolusjon, foruten at vi lærte om den industrielle revolusjon. Det hadde alt sammen relasjon til *fortiden*, og noen særlig følelse av at vi selv tilhørte en i aller høyeste grad revolusjonær generasjon hadde vel ingen av oss.

Det er annerledes i dag. Ordet har fått sin plass blant de hyperaktuelle termer i dagspresse og politisk debatt. Av gode grunner, som vi vel alle er kjent med. Det skulle derfor være absolutt unødvendig med noen apologi for den begrepssammenstilling vi har i vårt emne her: Misjon og revolusjon.

Men la oss allikevel gjøre klart for oss hvordan vi oppfatter vårt emne. Overskriften lyder ikke: *Kristendom* og revolusjon. Forskjellen er kanskje ikke så stor, prinsippielt sett. Det betyr imidlertid at vi har med et særlig aspekt å gjøre i vårt tilfelle, som ser forholdet mellom kristendom og revolusjon med særlig henblikk på *misjonssituasjonen*. Og «misjonssituasjonen» velger vi her å forstå i tradisjonell forstand, dvs. den situasjon der misjonæren møter et fremmed folk i en fremmed kultur med evangeliet.

Ordet «revolusjon» bruker vi om den situasjon der en politisk bevegelse med forskjellige midler — ikke nødvendigvis vold — søker en radikal forandring i samfunnsstrukturene (de sosio-økonomiske strukturer). Vi skal merke oss at emnet heller ikke heter: misjon og politikk, — noe som igjen betyr at vi har med et særlig aspekt ved forholdet misjon—politikk å gjøre, nemlig: misjon og revolusjon.

Misjonens oppdrag

Vi vil først understreke noen fundamentale punkter ved misjonsoppdraget og gjøre det i tilknytning til den kontekst og den versjon misjonsbefalingen har hos evangelisten Lukas: 24, 36-53.

1. Det første vi her vil si, er noen ord om misjonens *forutsetning*. Et par vesentlige ting kan leses direkte ut av situasjonen i nevnte avsnitt. Situasjonen her er nemlig ikke et møte mellom Jesus og hans disipler etter f.eks. Bergprekenen eller etter inn-toget i Jerusalem. Det er den korsfestede og oppstandnes møte med disiplene! Forutsetningen for misjonsbefalingen er altså at Jesus gir den – ikke i første rekke som den myndige undergjører og store predikant, men som den korsfestede og oppstandne Frelser og Herre. Disse konkrete begivenheter i tid og rom danner bakgrunnen. Sagt på denne måten lyder det svært selvfølgelig for oss, noe dette egentlig aldri skulle ha lov til å bli. Disiplene sendes ikke ut som propagandører for en ideologi eller mirakelbevegelse, men som *vitner om begivenheter* omkring en konkret person.

Dermed er det klinkende klart at den *tolkning* Det nye testamente gir av disse begivenheter, blir av den aller største betydning for misjonen. Og nå er jo hele NT faktisk en sammenhengende kommentar til korsfestelsen og oppstandelsen. Til den Jesus som går inn under hvert levende menneskes dom og fordømmelse og bærer det ut i Gud-forlatthetens mørke, der han dør for den verden som forkaster ham. En stedfortredende lidelse uten sidestykke. En soningsdød som detroniserer Satan med alle hans makter og myndigheter og i sin konsekvens dreper døden. Jesus oppreises til vår rettfærdiggjørelse. «Den som tror på meg, om han enn dør, skal han dog leve.»

Det er *disse begivenhetenes Herre* som sender ut vitner. Derfor er det naturnødvendig at en krise i *kristologi* må føre til krise i *misjon*. Hvor Kristus-begivenhetene fornektes, omtolkes eller borttolkes, forstummer vitnesbyrdet i misjonen.

2. For det andre: Spør vi hva vitnene skal *forkynne*, så samles det for oss i ordene «omvendelse og syndenes forlatelse» i «Hans

navn». Uten at vi kan gå nærmere inn på alt dette her, skal vi bare slå fast at det dreier seg om tilbud om en *radikalt ny eksistens*. NT taler i skarpe kontraster om disse ting. Om en overgang fra død til liv, fra mørke til lys, fra syndens verden til Guds rike, fra å være gammelt menneske til å bli nytt menneske osv. Altså om *en ny skapelse* som vi blir delaktig i uforskyldt av nåde gjennom omvendelse, tro og dåp, og som vi venter på fullbyrdelsen av ved vår Herres gjenkomst til dom og frelse. *Et nytt liv* som leves i spenning mellom et *allerede* – under henvisning til de kristologiske frelsesbegivenheter, og et *ennå ikke* – under henvisning til Jesu gjenkomst..

Å innby mennesker til dette nye liv, er det primære i misjonsoppdraget. Om denne mulighet er vi vitner. I denne forstand fins der ingen mer revolusjonær bevegelse i denne verden enn den kristne misjon. (Men her bruker vi da selvsagt ordet «revolusjonær» annerledes enn vi definerte det innledningsvis.)

3. For det tredje vil vi bare minne om at denne forståelse av misjonens forutsetning og oppdrag ikke er i samsvar med mye av den kristologi og misjonsteologi vi får oss forkynt i dag. *Sekulær-teologiens* opptatthet med «det sanne mennesket», «den nye menneskehet», «humanisering» osv. opererer i ganske andre kategorier. Til å orientere seg her er det uhyre lærerikt å følge linjen f.eks. fra Harvey Cox i «The Secular City», over Kirkenes Verdensråds kommisjonsrapporter i «The Church for Others», til det opprinnelige utkast til Uppsala-dokumentet om misjonen. Det er særlig innenfor denne teologi man har beskjefteget seg med revolusjons-problematikken. Ja, i den grad at det til tider tales om en «*revolusjons-teologi*». Krediteres skal den for å ha brakt disse vanskelige og vesentlige problemer i fokus for kristen tenkning og samtale.

Men når en innen denne teologi taler om forsoningens tjeneste i denne verden av nød og angst, om misjonens oppgave i de politiske motsetninger, i de spenningsfylte og revolusjonære konstellasjoner osv., er det imidlertid med et ganske annet forsoningsbegrep og et ganske annet forhold til de historiske frelsesbegivenheter enn det som evangelisk kristendom holder fast ved under

henvisning til Jesu død og oppstandelse, Hans himmelfart og gjenkomst.

Det er m.a.o. ikke på slike teologiske premisser vi vil se på forholdet misjon — revolusjon, og vi kommer heller ikke i det følgende til å diskutere nærmere med «revolusjons-teologien».

Revolusjonens hensikt

La oss etter denne korte skissering av misjonens oppdrag se litt nærmere på revolusjonens hensikt og vesen. Det tør være allminnelig anerkjent, ikke bare i kristelige, men også i alle politiske leire at vi lever i en *urettferdig verden*. Det er kanskje heller ikke noen særlig ny erkjennelse. Det nye for situasjonen i vår tid tør heller være den vektige og klare *analyse* av de sosiale og politiske strukturer, som har avdekket for oss mye av urettferdigheten i mellom-menneskelig samliv. Og dernest ikke minst den *radikale besluttsomhet* som preger løsningsforsøkene. Hva avdekkingen av disse problemene angår, kan det neppe være noen tvil om at den *marxistiske samfunnsanalyse* mer enn noe annet har bidratt til å åpne verdens øyne. Og hva angår radikal besluttsomhet for å søke en løsning på problemene, er det tilstrekkelig å henvise til *Kinas Mao Tse Tung* som det mest iøyenfallende eksempel.

Vi er alle sammen noenlunde kjent med hva slags forhold det her dreier seg om. Nemlig en uhyrlig skjev fordeling av ressurser og goder i denne verden. Vi har en forholdsvis liten gruppe søkk-rike land (som f.eks. Norge) og en langt større gruppe lutfattige. Det er jo et forhold en i lengre tid har vært klar over og søkt å brobygge, men på tross av etterkrigstidens milliarder av dollar i utviklingshjelp har denne kløften snarere økt enn minket. Det er ikke mulig, hevder nå mange i vår tid, å snu denne tendensen uten en ganske *radikal forandring* i struktureringen av internasjonal handel og økonomi. Vi skal ikke her gå nærmere inn på denne side av saken, men heller se litt på hvordan denne skjeve fordelingen *internasjonalt* sett også har sin parallell på det *nasjonale* plan i store deler av verden.

De fleste vil hevde at uttrykk som klassekamp, utbytting, sosial og økonomisk urettferdighet osv. er passé i et land som Norge. Noen vil hevde det motsatte. Vi kan i alle fall enes om at slike uttrykk dekker brennende problemer i så godt som hele den tredje verden. Ikke bare i Latin-Amerika, men også på flere av Det norske misjonsselskaps arbeidsmarker. Her er det fremdeles regel snarere enn unntak at en liten styrtrik minoritet dominerer landenes politikk og økonomi over hodene på lutfattige masser. Vi kunne nevne tall og prosentsetser i fleng, men tar som eksempel et typisk land som Colombia, Sør-Amerika, hvor 3 % av befolkningen eier 60 % av jorden, og hvor den fattigste fjerdedelen av befolkningen får 5 % av den samlede nasjonalinntekt, mens den rikeste fjerdedelen får 65 %.

For å sette problemet i relieff, siterer vi hva en fremtredende indonesisk lutheraner sa ved en rundebordskonferanse under Det lutherske verdenforbunds eksekutivkomites møte i Oslo i fjor: «Det sies at Indonesia er et rikt land. Ja, hva naturlige ressurser angår er det et av de rikeste i verden. Det er vi alle enige om. Men problemet er: *For hvem* skal Indonesia være rikt? For de utenlandske aksjeselskaper og nasjonale finansdynastier som investerer svære summer i utvinning av ressursene? Eller for *det indonesiske folk*, som ikke har råd til å få tak i sin rikdom?» (Sitert etter privat notat.)

I tillegg til politisk og økonomisk urettferdighet kommer så de forskjellige former for *rasemessig* og *religiøs diskriminering* i mange av disse land.

Nå er det ytterst få som ikke vil bekjempe disse tilstander — i alle fall med munnen. Men det er en stadig voksende gruppe i store deler av den tredje verden — og i resten av verden også — som mister troen på at dette skal kunne skje effektivt uten radikale politiske, sosiale og økonomiske strukturforandringer. M.a.o. de revolusjonære bevegelser vokser og blir stadig mer aktive.

Nå er uttrykk som «revolusjonære bevegelser» og «frigjøringsbevegelser» ikke på noen måte éntydige. Synet både på *mål* og *midler* varierer alt ettersom den ideologiske bakgrunn vari-

erer. Men vi sikter her sammenfattende til alle de bevegelser som med forskjellige midler – ikke nødvendigvis vold – bevisst arbeider for radikalt å forandre de samfunnsmessige og økonomiske strukturer, i den hensikt at *godene* kan bli mer *rettferdig fordelt*, og *folket overta makten*.

Revolusjon behøver således ikke nødvendigvis å være en dogmatisk marxistisk-kommunistisk revolusjon. Det ser vi også klart om vi sammenlikner en Mao med f.eks. Colombias «geriljaprest» *Camilo Torres*. (Katolsk prest og sosiolog. Tok i 1965 avskjed fra sitt presteembete og sluttet seg til den columbianske geriljaen. Drept i en trefning med regjeringstroppe i 1966.) Mao Tse Tungs revolusjon er desidert marxistisk-kommunistisk i sitt fundament. At den kinesiske revolusjon, sammenliknet med den russiske, har fått en original utforming, som dels skyldes Maos egen originalitet og kapasitet, og vel dels innflytelse fra taoistisk mystikk og konfusiansk rasjonalisme, kan ikke rokke ved det faktum. (Disse synspunkter gjøres gjeldende bl.a. av professor Henry Henne ved Øst-Asiatisk Institutt, Universitetet i Oslo.)

Camilo Torres på sin side bekjente seg aldri som kommunist, heller ikke etter at han søkte avskjed som prest og slo lag med geriljaen. Et sitat fra tiden mens han ennå var prest: «Det colombianske presteskap er avgjort ikke kommunistisk. Kommunismen er et filosofisk system som er uforenlig med kristendommen, selv om de sosio-økonomiske målsettinger vanligvis ikke strider mot den kristne tro» (La Hora, mai 1965). Og et sitat etter at han sluttet seg til geriljaen: «Kommunistene bør meget vel vite at jeg heller ikke vil gå inn i deres rekke, at jeg ikke er og ikke vil bli kommunist, hverken som colombianer, sosiolog, kristen eller prest. Imidlertid er jeg rede til å kjempe med dem for felles mål, mot oligarkiet og USAs dominans og for folkets makt-overtakelse» (Frente Unido, sept. 1965).

Når Torres her taler om felles kamp med kommunistene og felles mål, er det ut fra andre sammenhenger tydelig at det dreier seg om en målsetting som på vesentlige punkter slett ikke faller sammen med en tradisjonell kommunistisk målsetting. Det program han utarbeidet for en forent colombiansk folkebevegelse

se, er sosialistisk og på mange punkter kommunistisk, men det inneholder også så avgjort ikke-marxistiske målsettinger som følgende: «Staten vil gi gratis undervisning til alle colombianere og respektere foreldrenes livssyn mens barna går på skole og deretter studentenes eget. . . . .» (Program for det colombianske folkets Enhetsfront IX, 4. Uthevet her.)

Drivkraften bak Camilo Torres synes å ha vært en brennende kristen nestekjærlighet, som for de uvitende og utbyttede masers skyld drev ham til å virke for en radikal endring i de sosio-økonomiske strukturer i Colombia. Til slutt så han personlig ingen annen utvei enn å ta våpen i hånd.

Om revolusjonens hensikt skal vi her nøye oss med dette. At det imidlertid innenfor de revolusjonære bevegelser fins sterke krefter som ikke nøyer seg med sosio-økonomiske målsettinger, skal vi nedenfor komme tilbake til.

Hva som er maktpåliggende for oss nå, er å se misjonens oppdrag og revolusjonens hensikt i *relasjon til hverandre*. Kan vi avise hele problematikken som enkel ved å henvise til at misjonen jo er en funksjon i det «åndelige regimente», mens revolusjonen er å innregistrere i det «verdslige»? Distinksjonen i regimentslæren er atskillig enklere å operere med når vi er opptatt med hva som *skiller* regimentene, enn når vi spør hvori *sammenhengen* består. En tilsvarende problematikk finner vi også i forholdet misjon – revolusjon.

Forholdet misjon – revolusjon

1. Det første vi her vil peke på, er hva vi, kanskje noe dristig, vil kalle *misjonen som revolusjonens forutsetning*. Vi tenker ikke da bare rent historisk på det faktum at kristendommen har vært til stede i samfunnet forut for moderne revolusjonære bevegelser. Dette gjelder både for Europas vedkommende og for den tredje verden. Vi tenker på misjonens budskap *innholdsmessig* sett som gjærende deig i samfunnslivet. Begreper f.eks. fra den franske revolusjon som «frihet» «likhet» og «brorskap» lar seg neppe innholdsmessig forstå uten på bakgrunn av evan-

geliet. Heller ikke lar deres fremvekst seg forklare uten på den samme bakgrunn. Det samme gjelder begreper som «menneskerett» og «menneskeverd». Det er ikke tilfeldig at disse begrepene, med all den humanistiske filosofi de rommer, vokste frem på en europeisk/nord-amerikansk plattform, hvor *evangeliet* i alle fall danner én av grunnpilarene. Det samme synspunkt kan, såvidt jeg skjønner, med stor rett gjøres gjeldende om forholdet mellom misjon og revolusjon i den tredje verden.

Det budskap misjonen er satt til å formidle, er nemlig aldeles ikke irrelevant i forhold til samfunnsforhold og økonomiske strukturer. «Sultne» og «fattige», «nakne» og «syke», «fanger» og «undertrykte» er alle sammen begreper som møter oss i sentrale sammenhenger i evangeliene, for ikke å snakke om hos Det gamle testaments *profeter*. Sosialt engasjement — for å bruke et moderne uttrykk — forstått som bevisst innsats til beste for *hele mennesket* i en korrump verden, var ikke et appendix til Jesu muntlige forkynnelse, men en *integrerende del* av hans virksomhet fra begynnelse til slutt. Likeledes er hans disipler, som nye skapninger, *ikke tatt ut* av en ond verden, men etterlatt *midt i den* som vitner i ord og gjerning om den kommende nyskapelse de allerede har fått del i. «Jeg ber ikke at du skal ta dem ut av verden, men at du skal bevare dem fra det onde.»

Derfor har direkte engasjement for denne verdens «Lasarus» også alltid vært en integrerende del av misjonen. Den har gitt seg utslag f.eks. i sykehus og hjem for de utstøtte (spedalske), i skoler for dem som er annerledes (døve og blinde), i en brorskaps-hånd til disse Jesu minste. Dette er ikke å si at der på dette punkt ikke har forekommet svikt, men det er en åpenbar tilsnikelse om noen vil påstå at sosialt engasjement for misjonens del er et nytt fenomen. På denne måten kom misjonen til å føre inn et moment som på ingen måte var fremtredende i de stedegne kulturer: Nemlig kjærligheten til og omsorgen for de små, de svake, de undertrykte, de «mindreverdige».

Når vi derfor som misjon i dag stilles overfor politiske bevegelser som drives nettopp av hensynet til de små og svake og undertrykte, er det noe vi på ingen måte, hverken som kristne el-

ler som misjonærer, har grunn til å beklage. Kampen for et rettferdigere samfunn og en ganske annen broderlighet i det menneskelige samliv, har som en av sine forutsetninger, bevisst eller ubevisst, det evangelium misjonen forkynner. Her ruller en snøball som misjonen, med dens budskap i ord og gjerning, uten tvil var blant de første til å kaste. Det er ikke tilfeldig at mange ledere innenfor revolusjonære bevegelser bekjenner seg som kristne, og enda flere har sin bakgrunn i kristent miljø og skolevesen.

Det ville være *skjebnesvangert* om misjon og unge kirker, i skrekk for det nye, nå skulle gjøre om igjen den feil som kirken i Europa har begått en gang før: Nemlig å skyve ansvaret for de sosiale og økonomiske urettferdigheter fra seg som uvedkommende. En slik holdning vil, såvidt jeg kan forstå, være den sikreste vei til å pensle all aktivitet på denne front i den tredje verden inn i et *anti-kristent, marxistisk-kommunistisk* spor. Og hva det kan bety, skulle historien fra Europa ha lært oss nok om.

2. Det andre vi vil si til forholdet mellom misjon og revolusjon, er å antyde det vi vil kalle *misjonens kritiske funksjon* vis-a-vis revolusjonskreftene.

Vi antydet ovenfor at det er sterke krefter innenfor de revolusjonære bevegelser som ikke nøyer seg med sosio-økonomiske målsettinger. De praktisk-politiske mål sees i en *ideologisk kontekst*, under overlys fra en ideologisk og *endegyldig målsetting* både for samfunn og for individ. Dette gjelder i høyeste grad revolusjonen slik vi kjenner den i *marxistisk-kommunistisk* utforming.

For Marx er religion et middel i utbytterklassens hånd for å undertrykke og utbytte massene. Derfor tilskrives heller ikke religionen noen plass i det etter-revolusjonære, klasseløse samfunn hos Marx. I samme grad menneskene her fremdeles måtte være avhengige av den (religionen), er de ennå ikke frigjort fra den før-revolusjonære, kapitalistiske epokes fangenskap. Religion er og forblir *uforenlig* med marxistisk samfunns- og revolusjonsteori. På dette punkt skiller heller ikke den kinesiske revolusjon ved Mao seg fra den russiske. (Et interessant spørsmål for religionssociologisk forskning må det imidlertid være å

undersøke i hvor høy grad nettopp f.eks. maoismen likevel rommer religiøse drag. Jeg tenker på trekk som f.eks. selvransakelse, anger og bot, bekjennelse og ikke minst den nærmest guddommelig omtale av folket».)

På dette punkt må kristen misjon representere en alvorlig *kritisk røst*. I dette tilfellet går nemlig revolusjonen over fra å være *folkets tjener* til å bli *dets herre!* Folkets herre i den forstand at den frarøver det *dets frihet og dikterer dets samvittighet*. Det kan neppe herske tvil om at marxistisk kommunisme søker å utnytte enhver revolusjonær situasjon til å gi de sosio-økonomiske målsettinger nettopp et slikt ideologisk overbygg. Her er dyktig og kritisk veiledning påkrevd i de sammenhenger misjonen står i.

Det samme må sies overfor det vi vil kalle «revolusjons-romantikk» i vår tid. Det kan i flere sammenhenger spores en nesten naiv tro på *systemskifte*. Skjematisk og forenklet fremstår dette slik: Et kapitalistisk system er nødvendigvis ondt. Et sosialistisk-kommunistisk system er nødvendigvis godt. Også dette er vel egentlig ikke annet enn en konsekvens av marxistisk dogmatikk, som ikke er villig til å gi *det onde* annen realitet enn som et relativt resultat av uverdige produksjonsforhold.

Misjonens budskap fremstiller Guds eget oppgjør med et onde som stikker langt, langt dypere enn som så. *Profetenes løsning* på den sosiale urettferdighet lå ikke primært i kongeskifte og nye «strukturer» i det gamle Israel. Løsningen lå i folkets *tilbakevenden til Jahve*, og i det endegyldige håp om *nye hjerter* (Amos 5, 4, Jer. 24, 7, 31, 31 ff. f. eks.) Mennesket er m. a. o. i desperat behov av en revolusjon på et langt dypere plan enn de sosio-økonomiske strukturers. Denne røst må i dag lyde vektig og klar i misjonen til ethvert forsøk på å tegne menneskets frelse i den ytre revolusjons perspektiv.

Revolusjon kan føre til *demoni* likeså vel som den kan føre til *demokrati*. Sosial-politisk revolusjon *i seg selv* er ingen garanti for overgang til en mer menneskeverdig eksistens. I hvilken retning det skal gå, er det *mennesket i revolusjonen* — med sine verdiavgjørelser, sin ideologi og sin tro — som avgjør. Personlig

kan jeg ikke skjønne annet enn at det er om å gjøre for oss å hjelpe til så det kan tenkes klart i disse ting også i våre mange sammenhenger på misjonsmarken.

På denne bakgrunn må vi også si noen ord om revolusjonens *midler*. Det avgjørende i arbeidet for å skape rettferdigere strukturer må alltid være hensynet til *mennesket*, og aldri hensynet til og lojaliteten med et *system*. Det er *nestekjærighet* og ikke *systemkjerlighet* som skal være drivkraften. Dette må få konsekvenser også for de *midler* en velger for å oppnå målet. Midlene skal tjene *mennesket* og ikke *målet*! Når en må deportere eller likvidere et ukjent antall mennesker i revolusjonens navn, er det et grelt eksempel på midler som primært tjener målet og systemet fremfor mennesket, på systemkjerlighet fremfor nestekjerlighet.

Derfor kan den kristne aldri tale lettvtint om *voldelig* revolusjon. Det er ingen tvil om at vold avler vold, og i en verden så ladet med eksplosive motsetninger som vår er det umulig å forutse hvilke konsekvenser lettferdig omgang med slike begreper kan få. På den annen side er det heller ikke lett for en misjonær fra en kirke som selv forsvarte bruk av vold mot en okkupasjonsmakt, å si at situasjoner som rettferdiggjør bruk av vold, aldri vil kunne oppstå. Men her er vi ved situasjoner som kan sette folk og en hel verden i flammer, og en misjonær står kanskje mer enn andre til ansvar overfor Gud og mennesker med sine ord og sitt eksempel.

I det vi her har sagt om misjonens forhold til revolusjon har det imidlertid meldt seg et spørsmål som kanskje flere allerede har følt på. Enten en nå taler om misjonens budskap som en vesentlig forutsetning for gjennomføring av en rettferdigere samfunnsordning eller om dens kritiske funksjon overfor revolusjonære bevegelser, så må vi spørre: Hvordan skal misjon/misjonær forholde seg praktisk og konkret til dette? Hva kan misjonæren si, og hva kan han ikke si? Hva kan han gjøre, og hva kan han ikke gjøre? Her er vi ved det vanskeligste punkt for misjonæren i praksis og ved det vanskeligste punkt å uttale noe generelt om. Vi må derfor nøye oss med i det følgende å skissere noen prinsipielle linjer.

Misjonens frihet og bundethet

1. Det første som her må understrekes, er at evangeliet *aldri kan la seg binde politisk*. Ingen politisk gruppe, konservativ eller liberal, revisjonistisk eller revolusjonær, kan gjøre krav på å være evangeliets og Guds-rikets representant i denne verden. «Mitt rike er ikke av denne verden.» Ethvert slikt forsøk vil uvegerlig føre til *evangeliets fangenskap*. Loven skal slå, og evangeliet skal lyde fritt og ubundet til *alle sider*. Det betyr at heller ikke *misjonen* kan la seg binde til eller identifisere med politiske grupper. Og gjelder det for misjonen, så gjelder selvsagt det samme for *misjonæren*. Misjonæren, i egenskap av evangeliets forkynner, må gjøre seg møye med å bevare denne sin frihet, både i forhold til *konservative styresmakter* og i forhold til *revolusjonære bevegelser*. Utbytterne skal kalles til bot og omvendelse i Jesu navn, men det samme skal også de undertrykte. Det går intet ekstratog for feudalherrer til himmelen. Og det går heller intet ekstratog for undertrykte. (Heller ikke for misjonærer, for den saks skyld!) Denne frie, uavhengige, ubundne stilling er en absolutt nødvendighet for evangeliets gang i verden. Noe som muligens ikke alltid i misjonens historie har vært innsett like klart.

En prest i Den norske kirke kan blande seg i norsk politikk så mye han vil, sogar sendes til Tinget — om folk vil. Men han kan aldri innta sin plass der i egenskap av representant for Den norske kirke og Guds menighet! På samme vis kan *misjonær J-M. Berentsen* aldri direkte engasjere seg politisk, heller ikke identifisere seg med revolusjonære bevegelser i det land kan måtte sendes til. Det kan bare J-M. Berentsen gjøre som privatperson. I det tilfellet misjonæren måtte føle seg samvittighetsforpliktet til å delta f. eks. i revolusjonære frigjøringsbevegelser, burde han derfor av hensyn til evangeliet, til misjonen og til sin egen integritet — såvidt jeg kan skjønne — søkes løst fra sin misjonærstatus. At vi her kan tenke oss utallige grader av vanskelige tvilstilfeller (som f. eks. i sin tid norske misjonærers kamp mot slaveriet i Kamerun), kan ikke rokke ved prinsippet.

Også til dette punkt kunne vi sitere geriljapresten Torres som sier: «Når man taler om verdslig innsats fra de kristnes side, bør

man ha klart for seg at det dreier seg om aksjoner av kristne som enkeltpersoner, som samfunnsborgere, og ikke som medlemmer av en religiøs institusjon» («Revolusjon: Et kristent imperativ», Editorial del Caribe, 1965).

2. Men så kan vi med rette spørre om ikke en slik *nøytralitet*, frihet, lett kan resultere i en *konturløs holdning* som tas til inntekt for *status quo*? Ikke minst i en revolusjonær situasjon vil et slikt spørsmål melde seg.

Til dette er å si at misjonæren på hender og føtter er *bundet til sitt budskap*. Guds råd til frelse skal lyde i sin helhet, også i sine *sosiale implikasjoner*. Misjonæren kan aldri av frykt for uheldige konsekvenser forkynne et halvt evangelium. Ordet skal lyde til den samvittighetsløse utbytter om rettferdighet og kjærlighet, og det skal lyde til den hardkokte kommunist om menneskets frihet og verd. Misjonæren kan aldri la seg diktere hva han skal forkynne, og hva han ikke skal forkynne. Det bestemmes alene av *Ordet og Ånden*. Vi har mange eksempler både fra historien og fra vår egen samtid på politiske makthavere som på dette vis har villet forføye over Guds menighet (jfr. nazismen under Hitler og kommunismen både i Sovjet og Kina).

Igjen vil vi kunne tenke oss mange uhyre vanskelige tvilstilfeller, og har muligens erfart det også. Hvor f. eks. går grensen mellom det som er genuin kristen forkynnelse og det som vil kunne oppfattes som innlegg i en politisk debatt? Et eksempel: I hvor høy grad vil kristen tale om menneskets likhet og brorskap bli oppfattet som et politisk partsinnlegg i Sør-Afrika?

I en revolusjonær situasjon kan slike spørsmål bli uhyre kompliserte og sette misjonæren i en vanskelig stilling. Og likevel må prinsippet stå ganske klart: På dette punkt er ingen annen herre enn Ordet og Ånden.

3. Og endelig: Misjon og misjonær er bundet av sin *«gjesterolle»*. Dette kan vi mislike så mye vi vil. Ikke desto mindre er det et ganske enkelt faktum vi har å akseptere. Misjonæren kan gjøre sin gjerning bare så lenge myndighetene *tolererer den*. Og hvor den grensen går, bestemmer aldri misjonæren, heller ikke misjonen.

Dette betyr imidlertid *ikke* at så må budskapet akkommoderes. Heller ikke betyr det at vi tar parti for maktøverne. Det skulle vi ha gjort klart ovenfor. Men la meg gjenta at det må være like så mye om å gjøre for oss som misjon ikke å bli identifisert med maktøverne som å holde oss fri i vårt forhold til revolusjonære bevegelser.

La oss til dette punkt ta et par konkrete eksempler fra Japan. En yngre amerikansk metodist-misjonær ble buddhist(!) og slo seg ned i et japansk kloster. Han forlot etter hvert de religiøse sysler og ofret seg for mer politiske. Organiserte anti-Vietnamdemonstrasjoner blant studenter i Tokyo o. l. Han kom p. g. a. disse ting i konflikt med politiet og ble arrestert for å blande seg i landets indre anliggender. — En annen amerikansk student kom som turist til Japan. Hun drog videre til Okinawa, hvor hun engasjerte seg sterkt i demonstrasjoner og «teach-ins». Da hun kom tilbake til Tokyo, ble hun internert på flyplassen, fikk ikke innreise/oppholdstillatelse og ble bedt om omgående å forlate landet på grunn av politisk aktivitet og innblanding. Diskusjon og juridisk fram og tilbakespill pågikk om saken i ca. et halvt år — til ingen nytte.

Slike ting kan vi mislike. De enkelte lands praksis på dette punkt varierer vel også, skulle jeg anta. Og likevel kommer vi aldri bort fra at ansvaret for samfunn og politikk i det landet vi er sendt til, til syvende og sist hviler på landets egne innbyggere. Det er heller ikke bare et *ansvar* de bærer, men i høyeste grad også en *rett de tilkommer*. I praksis å oppføre seg som om dette ikke respekteres — hva enten misjonæren direkte støtter opp om de styrende myndigheter, eller han er revolusjonær og søker å styrte dem — er begge deler hverken mer eller mindre enn *ny-imperialisme*.

Det misjonæren som gjest ber om, er frihet til fulltonende forkynnelse av evangeliet, og frihet til i kjærlighetens tjeneste å lindre nød. Og la meg legge til: Frihet til å være med å hindre den.

At hans forkynnelse, sjelesorg, veiledning og diakoni i *annen omgang* får politiske konsekvenser, er klart og fremgår tydelig av det vi tidligere har sagt. Annerledes kan og skal det ikke være.

Den menighet som skapes til nytt liv gjennom ord og sakrament, har *surdeigens og saltets kraft*. Her er mennesker gjenfødt til nytt liv i Gud, mennesker som fritt og ansvarlig kan gå inn i politisk virksomhet for sitt eget land og folk, og som kan og må ta de fulle konsekvenser av det.

Skal vi kort forsøke å sammenfatte det vi her har sagt, må det bli ved å understreke at forholdet misjon — revolusjon ikke kan oppfattes i noen enkel «for»- eller «mot»-kategori. Det er ingen tvil om at det evangelium misjonen forkynner, feller en knusende dom over en stor del av de sosiale og økonomiske strukturer som regjerer vår verden, og i seg selv er en vesentlig *forutsetning for og spore til* en rett forandring i disse forhold. På samme tid er det også klart at en like knusende dom felles over enhver revolusjonær bevegelse som ikke nøyer seg med å *tjene mennesket*, men vil «frigjøre» det bare for *på nytt å ta det til fange* i nye systemer og andre strukturer. Mennesket skal ikke tilhøre noen annen enn den Herre Jesus Kristus. Alene i forhold til denne sin Herre finner også misjon og misjonær både sin *frihet* og sin *bundethet*.